

KLAGANDE
Stockholms Stad
Idrottsförvaltningen

Ombud:

1. Stadsadvokaten Eva Granbohm (mål nr 7066-09, 7068-09, 7069-09 och 7070-09)
2. Stadsadvokaten Malin Lindvall (mål 7067-09 och 7071-09)
Juridiska avdelningen, Stadsledningskontoret, 105 35 Stockholm

MOTPARTER

1. Scandinavian Screen Solutions AB, 556735-5010 (mål nr 7066-09)
Albrektsvägen 125, 603 53 Norrköping
2. TecnoVISION S.p.A. (mål nr 7067-09)

Ombud för 2:

Christer Norrvall
TecnoVISION Sweden, Svansjögatan 29, 217 66 Malmö

3. Focus Neon AB, 556196-2332 (mål nr 7068-09)
4. Focus Leasing AB, 556093-9885 (mål nr 7069-09)
5. Per Rylander Bygg, 580827-7130 (mål nr 7070-09)

Ombud för 3-5:

Advokaten Liselott Fröstad
Box 3124, 103 62 Stockholm

6. Impact Europe AB, 556134-1107 (mål nr 7071-09)
Solna strandväg 3, 171 54 Solna

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Länsrättens i Stockholms län dom den 2 oktober 2009 i mål nr 16226-09, 16314-09, 16321-16323-09 och 16399-09, se bilaga A

SAKEN

Offentlig upphandling

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

1. Kammarrätten upphäver det överklagade avgörandet och visar målen åter till Förvaltningsrätten i Stockholm för ny prövning.
  2. Kammarrätten förordnar att upphandlingen inte får avslutas innan förvaltningsrätten avgjort målen eller något annat har beslutats.
-

YRKANDEN M.M.

Stockholms stad (härefter staden) yrkar att kammarrätten med ändring av länsrättens dom ska lämna ansökningarna om överprövning utan bifall.

Scandinavian Screen Solutions AB, TecnoVISION S.p.A., Focus Neon AB, Focus Leasing AB, Per Rylander Bygg och Impact Europe AB bestrider bifall till överklagandet. Focus Neon AB, Focus Leasing AB och Per Rylander Bygg yrkar för sin del att kammarrätten, för det fall att stadens ändringsyrkande bifalls, ska återförvisa målen till förvaltningsrätten för prövning i sak av de övriga invändningar som bolagen anfört.

Staden åberopar de grunder som anförts i länsrätten och tillägger bl.a. följande. Staden hade varit oförhindrad att använda ABT 06 även om leveransen hade upphandlats som ett varukontrakt. Staden ifrågasätter om det ligger inom ramen för en förvaltningsdomstols prövning enligt lagen om offentlig upphandling att pröva vilka kommersiella villkor som ska ingå i ett förfrågningsunderlag i vidare mån än vad som krävs för bedömning av om en upphandlande myndighet har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § såsom öppenhet och proportionalitet eller mot någon annan bestämmelse i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU. För att en domstol ska kunna besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse skett ska vidare en påstådd överträdelse ha medfört att leverantören lidit eller kan komma att lida skada. För det fall staden skulle ha tillämpat fel upphandlingsförfarande, vilket bestrids, har motpartsbolagen inkommit med anbud som upptagits till prövning. Motpartsbolagen kan därmed inte anses ha skadats eller riskerat att skadas av den överträdelse som görs gällande.

Byggentreprenadkontrakt

Byggentreprenaden, som består av de tre delarna bygg, ventilation och el, är inte av underordnad betydelse i förhållande till tavlan. Tvärtom är den omfattande och komplex och utgör en central och avgörande del av leveransen och därmed av föremålet för upphandlingen.

På grund av att det är leverantören som ska projektera hela byggentreprenaden och ta fram projekthandlingar, konstruktionsritningar, arbetshandlingar m.m. är de i förfrågningsunderlaget ingående ramhandlingarna i dessa delar inte lika tekniskt utförliga som den tekniska beskrivningen av tavlan är. Detta tycks ha fått länsrätten att felaktigt anse att störst vikt lagts vid tavlans tekniska kapacitet. För tavlan har staden en klar uppfattning om vilken teknisk kapacitet som efterfrågas och staden har därför kunnat upprätta en kravspecifikation som anger den efterfrågade kapaciteten. På grund av att olika tillverkares tavlor ser olika ut beträffande modulernas mått m.m. är det däremot nödvändigt att leverantören projekterar byggentreprenaden och tar fram ytterligare handlingar avseende konstruktionen m.m. som krävs. Leverantören ansvarar sedan för att utförandet motsvarar den efterfrågade funktionen. Beskrivningarna i ramhandlingarna kompletteras också av hela det regelverk som VVS AMA 98, HUS AMA m.fl. innehåller vad avser material och utförande.

Att byggentreprenaden inte är av underordnad betydelse framgår vidare av en kalkyl upprättad av den vinnande anbudsgivaren Massteknik AB (numera Mediatec). Av kalkylen framgår bl.a. vilka byggnadsarbeten som anbudsgivaren uppfattat att upphandlingen omfattar.

Länsrätten har således dragit felaktiga slutsatser av förfrågningsunderlaget genom att påstå att staden lagt största vikt vid själva video-/resultattavlans kapacitet och att det för att få tavlan på plats förutsätts ”vissa byggtjänster” som länsrätten anser underordnade till själva tavlan. Det är en missuppfattning som tycks hänga samman med att det är fråga om en total-

entreprenad som innebär att leverantören ska utföra projekteringen av arbetena.

Överviktsprincipen

Eftersom byggnationen inte är av underordnad betydelse ska inte någon prövning enligt överviktsprincipen i 2 kap. 21 § LOU göras. För det fall kammarrätten skulle komma fram till att en sådan prövning ska göras kan sägas följande. Enligt 2 kap. 21 § LOU ska ett blandat kontrakt, som både omfattar varor och monterings- och installationsarbeten, behandlas som ett varukontrakt enbart om de sistnämnda arbetena har ett lägre värde än varudelen. Staden vitsordar inte Scandinavian Screen Solutions AB:s uppgift om att tavlans värde uppgår till 75–85 % av kostnaderna i anbudspriserna från de olika anbudsgivarna. Enligt ovannämnda kalkyl från den vinnande anbudsgivaren framgår att av anbudets totalsumma om 6 996 860 kr utgör 2 174 860 kr värdet för tavlan och 3 574 000 kr värdet av installationen av el och ventilation samt stål. Oavsett om man hänför de två övriga posterna om 633 000 kr och 615 000 kr till varan eller byggentreprenaden överstiger inte tavlans värde byggkostnaden. Eftersom varudelen således har ett lägre värde än byggentreprenaden innebär det således att upphandlingen inte ska behandlas som ett varukontrakt utan som ett byggentreprenadkontrakt även vid en tillämpning av överviktsprincipen.

ABT 06

För det fall kammarrätten vid en prövning enligt överviktsprincipen skulle anse att det är fråga om en varuupphandling innehåller det upphandlade kontraktet mycket stora byggentreprenadarbeten som leverantören ska projektera och utföra. Det är därför nödvändigt att använda sig av kommersiella villkor som innebär att entreprenören i förhållande till beställaren svarar för projektering och utförande. ABT 06 avser just byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader på totalentreprenad, vilket innebär att beställaren genom ett funktionskrav i förfrågningsunderlaget

beskriver objektets användbarhet eller egenskaper och entreprenören svarar för projektering och utförande. Staden har också valt ABT 06 för att staden har velat ha de generösa garantivillkor som finns i detta standardavtal. Om det för leverantören innebär stora kostnader att uppfylla garantivillkoren är detta något som leverantören har att kompensera sig för genom att höja anbudssumman. Staden skulle på grund av att byggentreprenaden ska projekteras ha låtit ABT 06 utgöra del av förfrågningsunderlaget även om kontraktet skulle ha upphandlats som ett varukontrakt genom ett öppet förfarande. Genom att staden skulle ha använt ABT 06 även om upphandlingen hade gjorts som en varuupphandling har sökanden inte lidit skada eller riskerat att lida skada av att ett förenklat förfarande tillämpats.

Staden har frihet att tillämpa vilka avtalsvillkor man vill under förutsättning att staden inte bryter mot någon bestämmelse i lagen om offentlig upphandling. Upphandlingen har genomförts på ett öppet sätt och principen om proportionalitet har iakttagits. Leverantörerna har behandlats på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt. Således har varken utvärderingen eller förfarandet i övrigt skett i strid med lagen om offentlig upphandling.

Nya omständigheter

Länsrätten har tidigare i mål nr 23726-08 prövat frågan om val av upphandlingsform. Det är mycket anmärkningsvärt att staden inte kan förlita sig på att länsrätten gör samma bedömning av samma underlag. Att länsrätten redan prövat valet av upphandlingsform i det förra målet på samma underlag och kommit fram till att det var en byggentreprenad enligt 2 kap. 3 § LOU gjorde att staden felaktigt invaggades i tron att några omständigheter till stöd för bedömningen inte var nödvändiga och åberopade därför inte någon utredning om värdet av de olika delarna i upphandlingen. När nu länsrätten gjort en annan bedömning måste staden föra in denna nya uppgift och åberopa kalkylen från Mediatec som bevisning.

Scandinavian Screen Solutions AB (SSSAB) anför bl.a. följande. Den kalkyl från Mediatec som staden nu åberopar fanns inte med i dess (Masstekniks) anbud. Den är inte försedd med Masstekniks logotyp. Det finns inget som styrker att Massteknik har baserat sitt anbud på denna kalkyl. Posterna 2 174 860 kr, 633 000 kr och 615 000 kr får anses tillhöra kostnaden för video-/resultattavlan. Tillsammans motsvarar summorna 48,9 % av anbudssumman vilket får antas vara ganska anpassat för att inte överstiga 50 % så här i efterhand, när anbudet blivit ifrågasatt. SSSAB har nyligen levererat och installerat en storbildsskärm av liknande typ och storlek (64 kvm) till Lindhagens köpcentrum, vilket installerades och levererades enligt ABT 06 enligt kundens önskemål. Det rörde sig om en mycket mer komplicerad installation då installationshöjden var 14–22 meter upp i luften med ett ovanliggande överhäng som försvårade för lyftkranar och installationspersonal. I denna affär utgjorde skärmkostnaden och tillhörande utrustning ca 70 % av det totala offererade priset. Installationstiden för den skärmen uppgick till ca sex veckor för mellan fyra och sex personer, vilket väl kan jämföras med den aktuella upphandlingen. Mediatecs kalkyl är beräknad på en dollarkurs från november 2009 om 7 kr. Den 2 mars 2009 då anbudet kom in till Stockholms stad stod dollarkursen i 9,18 kr. Video-/resultattavlan borde alltså då ha kostat 2 852 180 kr. Detta är en prisavvikelse om ca 31 %. De två övriga posterna är i vart fall till hälften kopplade till dollarkursen. Dessa motsvarar tillsammans 61,3 % av anbudspriset.

Mediatec har offererat fabrikatet digiLED och produkten d10N, vilket är en 20 mm fysisk LED-skärm med en visuell upplösning om 10 mm med Nichia-dioder. Enligt digiLED:s listpriser för anbudsperioden skulle Mediatec ha behövt en rabatt om 50 % för att kunna offerera detta pris, helt utan egen marginal. Det är mycket svårt att finna kalkylen trovärdig.

Vidare är det ett oproportionerligt krav att ”baka in” att anbudsgivaren ska kunna tillhandahålla en temporär video-/resultattavla om 40 kvm vid fyra tillfällen, då det enda bolag i Norden som har en mobil sådan skärm är

Mediatec. SSSAB anser sig ha lidit eller riskera att lida skada i samma mån som TecnoVISION S.p.A. och Impact Europe AB.

Staden anför i yttrande över SSSAB:s inlägga bl.a. följande. Staden har inte påstått att kalkylen var med i det inlämnade anbudet. På grund av att staden sett det som en byggtreprenad har det aldrig varit fråga om att inför upphandlingen göra en prövning enligt överviktsprincipen. Staden har först i anledning av att frågan uppkommit i målet om överprövning bett Mediatec om en uppskattning av hur kostnaderna fördelar sig. Den är just en uppskattning och ingen exakt kalkyl och enligt staden saknas det anledning att ifrågasätta den. Mediatec är ett stort bolag som har möjlighet att erhålla helt andra priser och rabatter än vad ett mindre bolag kan erhålla vid en förfrågan. Exakt vilka priser och vilka vinstmarginaler som Mediatec har är emellertid inget som bolaget vill avslöja. Mediatec gör affärer i olika valutor och har mycket stor möjlighet att balansera valutakurserna. Det innebär att det inte är relevant vilken växelkurs som gällde vid tidpunkten för anbudets inlämnande. Installationen av en skärm i Lindhagens köpcentrum är inte jämförbar med Stockholms stadion. I Lindhagens köpcentrum var det fråga om en tavla på en mindre vägg på ett nyuppfört hus där byggtreprenören till själva huset redan hade byggt väggen och förberrätt allt vad gäller installationer m.m. På Stockholms stadion är det fråga om ett helt annat arbete. Det är en K-märkt byggnad där den befintliga väggen ska rivs, den befintliga tavlan ska nedmonteras och bortförslas, installationer av värme, ventilation och elcentral ska utföras, helt nya elnät ska dras, miljöskrotning av den gamla skärmen, de gamla elinstallationerna, grindar m.m. ska göras, tester och beräkningar ska utföras, en helt ny vägg ska uppföras. Sådana arbeten ingick inte i installationen i Lindhagens köpcentrum. Det framgår inte heller hur många serviceplattformar, dvs. de bryggor bakom tavlan som finns för att kunna utföra service på tavlan, som ingick. Hänsyn ska också tas till att det på stadion är fråga om en komplicerad installation framförallt p.g.a. att byggnaden är 100 år gammal och K-märkt.

TecnoVISION S.p.A. (TecnoVISION) hänvisar till vad som anförts i länsrätten och tillägger bl.a. följande. Oavsett vad kammarrätten kommer fram till när det gäller om upphandlingen ska anses vara ett varukontrakt eller en byggentreprenad är det flera andra avgörande punkter som i vissa fall skulle göra att upphandlingen måste göras om. Dessa brister har inte prövats av länsrätten. Enligt TecnoVISION:s inlagor i länsrätten finns det nio grunder som nu måste bedömas. De tre starkaste av dessa grunder, som framförts av i princip alla anbudsgivare som ansökt om överprövning, kan förtydligas enligt följande.

För det första pekar hela upphandlingens upplägg och sentenser i förfrågningsunderlaget på att den var riktad till Mediatec AB.

För det andra har staden brutit mot principerna om likabehandling och proportionalitet. Staden kräver att det i anbudet ska ingå en minst 40 kvm stor videoskärm som vid fyra tillfällen ska placeras framför den befintliga tavlan. Dessutom ska en operatör vara med hela tiden för drift och editering. Mediatec är en av de ytterst få leverantörer som kan uppfylla detta krav. Det gynnar Mediatec och är till klar nackdel för övriga anbudsgivare som måste hyra in en skärm och då troligen från Mediatec. Mediatec har satt ett pris på hyra av en videoskärm till 20 000 kr per gång vid fyra tillfällen och därefter 55 000 kr per gång. Det är naturligtvis minst det sistnämnda priset som en konkurrerande anbudsgivare måste betala. Det innebär att Mediatec har en ekonomisk fördel på minst 140 000 kr. Det kan också ses som ett diskriminerande krav när ett så speciellt skall-krav egentligen inte får ställas enligt proportionalitetsprincipen. De krav som ställs får inte gå utöver vad som är nödvändigt för den aktuella upphandlingen. Här handlar det om ett inköp av en video-/resultattavla som förhoppningsvis ska fungera i minst 15 år. Det är svårt att hävda att ett skall-krav på en extraskylt vid fyra tillfällen under entreprenadtiden är nödvändigt. Hela problematiken med en tillfällig skylt hade enkelt kunnat undvikas genom att staden, precis som vid andra

evenemang på Stockholms Stadion, hyr in en tillfällig skylt från exempelvis Mediatec.

För det tredje kan Mediatec, även om kammarrätten skulle avvisa alla TecnoVISION:s argument, aldrig bli vinnande anbudsgivare eftersom bolaget inte uppfyller samtliga skall-krav. Enligt förfrågningsunderlaget ska uppgift lämnas om hur många dioder det finns per kvadratmeter. Denna uppgift saknas i Mediatecs anbud. Staden hävdar att uppgiften finns i anbudet. Där sägs dock inget om antal dioder per kvadratmeter. Det står om antal pixlar per kvadratmeter men det är något helt annat.

Vad gäller den nu ingivna kalkylen är den en matematisk efterhandskonstruktion med enda målsättningen att få fram en procentsats för ”Installation av el och ventilation samt stål” som överstiger 50 %. Uträkningen går inte att kontrollera i detalj men en av delsummorna kan i alla fall ifrågasättas på två punkter. Kalkylen är baserad på en dollarkurs på 7 kr. Dagen för anbudsinvjudan var dollarkursen 8,83 kr och sista anbuds-dagen 8,60 kr, dvs. i snitt 8,72 kr. Kostnaden för en video-/resultattavla om 74 kvm blir alltså 2 708 400 kr. Med denna beräkning förändras fördelning- en av värdet på tavlan respektive installationen. TecnoVISION har varit i kontakt med videodisplaytillverkarens representant i Skandinavien och har då fått veta att det med av Mediatec angett inköpspris skulle vara fråga om nästan 60 % i rabatt på då gällande inofficiella prislista, vilket de betraktade som omöjligt. Det absolut lägsta inköpspriset uppgavs vara 5 750 dollar per kvadratmeter. Därmed skulle fördelningen vara/installationsarbete bli 70,85/29,15 %, vilket är ungefär i paritet med de andra anbudsgivare i vars anbud det går att räkna ut fördelningen eller som de uppgett.

Staden anför i yttrande över TecnoVISION:s inlaga bl.a. följande. Påståendet att upphandlingen skulle vara riktad mot den vinnande anbuds- givaren saknar grund. Staden har inget samarbete med Mediatec sedan tidigare. Av bilaga 4 till stadens inlaga till länsrätten framgår antal dioder

per kvadratmeter. I handlingen anges att antal pixlar per kvadratmeter är 2 500 stycken. I samma handling anges ”pixel configuration” (RGB) vilket är ett mått på hur många dioder som ingår i varje pixel, nämligen fyra stycken (2 st. röda (R), 1 st. grön (G) och 1 st. blå (B)). Multipliceras antalet dioder med antalet pixlar erhålls uppgiften att antalet dioder per kvadratmeter är 10 000 stycken. När det gäller Mediatecs kalkyl anför staden samma sak som med anledning av SSSAB:s yttrande.

Focus Neon AB, Focus Leasing AB och Per Rylander Bygg (Focusgruppen) anför bl.a. följande. Förevarande upphandling är att se som en varuupphandling. Den övervägande delen av upphandlingen har avsett själva video-/resultattavlan och dess kapacitet oaktat att staden nu vill göra gällande att installationsarbeten skulle ha varit det väsentliga momentet i upphandlingen. Det finns inte någon huvudgrupp i bilaga 1 till lagen om offentlig upphandling som passar in på denna upphandling. Enligt 2 kap. 21 § LOU ska ett kontrakt behandlas som ett varukontrakt även om det omfattar monterings- och installationsarbeten avseende varorna, om värdet av arbetena är mindre än värdet av varorna. I förevarande fall har värdet av varan, dvs. video-/resultattavlan vida överstigit värdet av installationsarbetena.

Till stöd för sin uppfattning att värdet av installationsarbetena skulle överstiga värdet av varan har staden åberopat en kalkyl upprättad av Mediatec. Mediatec är självfallet intresserade av att erhålla upphandlingen och har därmed ett eget intresse av att upphandlingen inte ska göras om. Det kan inte heller uteslutas att kalkylen är en efterhandskonstruktion då den helt saknar datering. Denna uppgift bör därför lämnas utan avseende.

I länsrätten har SSSAB angett att tavlans värde uppgår till 75–85 % av kostnaderna i anbudspriset från de olika anbudsgivarna. TecnoVISION har angett att i dess anbud utgjorde ca 15 % av anbudspriset bygg- och installationsarbeten. Dessa uppgifter överensstämmer väl med den

fördelning som förelegat i bolagens anbud. Samtliga deras anbud har haft en fördelning där värdet av bygg- och installationsarbetena har utgjort ca 15 % av det totala anbudspriset.

Självfallet har Focus-gruppen, lika väl som andra anbudslämnare som kunnat vara intresserade av att delta om upphandlingen hade annonserats på rätt sätt och genomförts enligt bestämmelserna över tröskelvärdena, lidit skada eller kan komma att lida skada till följd av stadens åsidosättande av lagen om offentlig upphandling. Likabehandlingsprincipen tar inte endast sikte på de anbudslämnare som deltagit i upphandlingen utan omfattar även sådana potentiella anbudsgivare som kunnat vara intresserade av att delta om den upphandlande myndigheten hade genomfört upphandlingen enligt lagen om offentlig upphandling.

Något skäl att ändra i det domslut vartill länsrätten kommit föreligger inte. För det fall kammarrätten mot Focus-gruppens bestridande skulle bifalla stadens ändringsyrkande kan det konstateras att länsrätten enbart tagit ställning till invändningen om att fel upphandlingsform använts. Övriga invändningar som framförts till grund för Focus-gruppens yrkanden om rättelse av upphandlingen har länsrätten inte tagit ställning till, vilket klart framgår av länsrättens domskäl. I en sådan situation ska målet återförvisas till förvaltningsrätten för prövning av dessa invändningar.

Staden anför i yttrande över Focus-gruppens inlaga detsamma som man yttrat med anledning av SSSAB:s och TecnoVISION:s inlagor.

Impact Europe AB hänvisar till vad som anförts i länsrätten.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Val av upphandlingsform

I målet är inledningsvis frågan om föremålet för den aktuella upphandlingen är ett varukontrakt eller ett byggentreprenadkontrakt.

Enligt 2 kap. 21 § första stycket LOU avses med varukontrakt ett kontrakt som gäller köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor under förutsättning att kontraktet inte ska anses utgöra ett byggentreprenadkontrakt enligt 3 § eller ett tjänstekontrakt enligt 18 § andra stycket.

Med byggentreprenadkontrakt avses enligt 2 kap. 3 § första stycket LOU kontrakt som

1. avser utförande eller både projektering och utförande av arbete som är hänförligt till en verksamhet som anges i bilaga 1, eller
2. medför att ett byggnadsverk realiserar, oavsett hur kontraktet utformas, enligt krav som ställs upp av den upphandlande myndigheten.

Vidare sägs i andra stycket att med byggnadsverk avses det samlade resultatet av bygg- och anläggningsarbeten, om resultatet självständigt kan fullgöra en teknisk eller ekonomisk funktion.

Parterna i målen har uppehållit sig vid frågan om värdet av varan (video-/resultattavlan) överstiger värdet på bygg- och installationsarbetena. En sådan distinktion är endast av intresse när gränsdragning ska göras mellan varu- och tjänstekontrakt (2 kap. 21 § andra stycket LOU). I målet är emellertid fråga om gränsdragning mellan varu- och byggentreprenadkontrakt. Denna fråga får istället avgöras utifrån vad som är det överordnade inslaget i upphandlingen, det vill säga vad som är huvudföremålet för upphandlingen. I denna bedömning har priset på varan respektive byggarbetena inte någon betydelse. Enligt kammarrättens mening

får huvudföremålet för upphandlingen anses vara video-/resultattavlan. Något sådant föremål, eller installering/montering därav, finns inte med i uppräknningen av byggtreprenader i bilaga 1 till lagen om offentlig upphandling. Upphandlingen avser således inte något byggtreprenadkontrakt – trots att den också innefattar byggtjänster av viss omfattning – utan ett varukontrakt enligt 2 kap. 21 § första stycket LOU.

Det aktuella varukontraktets värde överstiger tröskelvärdet för varuupphandlingar. Kammarrätten instämmer i länsrättens bedömning att det därför saknats grund för att, såsom skett, tillämpa förenklat upphandlingsförfarande enligt 15 kap. LOU.

Vad därefter gäller frågan om den omständigheten att förenklat upphandlingsförfarande felaktigt har tillämpats har medfört att motpartsbolagen lidit eller kan komma att lida skada gör kammarrätten följande bedömning.

Länsrätten har konstaterat att TecnoVISION har invänt att det faktum att man från stadens sida har använt fel upphandlingsförfarande, byggtreprenad i stället för varukontrakt, har inneburit att standardavtalet för byggtreprenad ABT 06 felaktigt har använts som en del av förfrågningsunderlaget. Bolagets anbud har inte tagits upp till utvärdering eftersom det inte uppfyllde garantivillkoren enligt ABT 06. Vidare har Impact Europe AB:s anbud förkastats då bolaget inte uppfyllt villkor enligt ABT 06. Mot den bakgrunden har länsrätten ansett att nämnda bolag har lidit eller kan komma att lida skada av att fel upphandlingsförfarande tillämpats.

Kammarrätten finner emellertid att den omständigheten att staden valt att ange standardavtalet för byggtreprenader ABT 06 som en del av förfrågningsunderlaget inte har något omedelbart samband med frågan om upphandlingens rätta beteckning och därvid vilket upphandlingsförfarande som ska tillämpas. Uppgivna skador på grund av att ABT 06 har använts

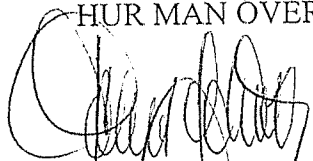
som villkor i upphandlingen är således inte att se som en konsekvens av att fel upphandlingsförfarande har tillämpats. Kammarrätten konstaterar att samtliga motpartsbolag har deltagit i upphandlingen och att deras anbud prövats. Inget av dem kan därmed sägas ha lidit eller riskerat att lida någon skada enbart på den grunden att förenklat upphandlingsförfarande felaktigt har tillämpats. Länsrätten har därför inte haft fog för sitt beslut att upphandlingen ska göras om på den grunden att fel upphandlingsförfarande tillämpats.

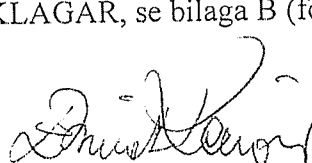
Oproportionerliga skall-krav och övriga invändningar

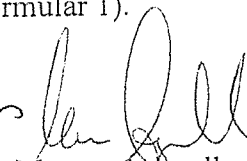
Frågan är därefter om de invändningar som motpartsbolagen anfört rörande den omständigheten att staden har angett ABT 06 som en del av förfrågningsunderlaget innebär att staden i något annat avseende brutit mot de grundläggande principerna 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i lagen. Såvitt framgår av domen har länsrätten inte gjort någon sådan prövning. Länsrätten har inte heller prövat om något ingripande mot upphandlingen ska ske på grund av de övriga invändningar som bolagen har anfört. Då kammarrätten inte som första instans bör göra dessa prövningar, ska länsrättens dom upphävas och målet visas åter till förvaltningsrätten för ny prövning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Robert Schött
kammarrättsråd
ordförande

Elisabet Reimers
kammarrättsråd
referent

Marcus Agnvall
tf assessor

Fredrik Stenhammar
föredragande

SÖKANDE

1. Scandinavian Screen Solutions AB, 556735-5010 (mål nr 16226-09)
Albrektsvägen 125
603 53 Norrköping

2. TecnoVision S.p.A (mål nr 16314-09)

Ombud:
Christer Norrvall
Noxab i Malmö AB/TecnoVision Sweden
Svansjögatan 29
217 66 Malmö

3. Focus Neon AB, 556196-2332 (mål nr 16321-09)

4. Focus Leasing AB, 556093-9885 (mål nr 19322-09)

5. Per Rylander Bygg, 580827-7130 (mål nr 19323-09)

Ombud för 3-5:
Advokaten Liselott Fröstad och jur.kand. Helena Skagerberg
Andersson Gustafsson Advokatbyrå KB
Box 3124
103 62 Stockholm

6. Impact Europe AB, 556134-1107 (mål nr 19399-09)

Ombud:
Walter Sköldstam
Svensk Juristpartner AB
Teknikringen 1 B
583 30 Linköping

MOTPART

Stockholms Stad
Idrottsförvaltningen
Box 8313
104 20 Stockholm

Ombud:
1. Stadsadvokaten Eva Granbohm (mål nr 16266-09, 16321-09, 16322-09 och
16323-09)
2. Malin Lindvall (16314-09 och 16399-09)

Dok.Id 455600

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00 E-post: lansrattenistockholm@dom.se	08-561 680 01	måndag - fredag 09:00-15:00

c/o Juridiska avdelningen
Stadsledningskontoret
105 35 Stockholm

SAKEN

Överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling – LOU

DOMSLUT

Med bifall till ansökningarna om överprövning från Scandinavian Screen Solutions AB, TecnoVision S.p.A, Focus Neon AB, Focus Leasing AB, Per Rylander Bygg och Impact Europe AB förordnar länsrätten att den i målet aktuella upphandlingen avseende installation av video/resultattavla till Stockholm Stadion ska göras om.

Länsrättens interimistiska beslut den 7 augusti 2009 och den 12 augusti 2009 upphör därmed att gälla.

BAKGRUND

Idrottsförvaltningen i Stockholms stad (Idrottsförvaltningen) genomför en förenklad upphandling enligt LOU av totalentreprenad för installation av video/resultattavla på Stockholms Stadion. Enligt tilldelningsbeslut den 29 juli 2009 har Idrottsförvaltningen i Stockholms stad beslutat att anta anbud från Massteknik Sweden AB.

Länsrätten har den 7 augusti 2009 (mål nr 13226-09, 16314-09, 16321-09, 16322-09 och 16323-09) och den 12 augusti 2009 (mål nr 16399-09) beslutat att upphandlingen tills vidare inte får avslutas.

YRKANDEN M.M.

Scandinavian Screen Solutions AB (Screen Solutions) och **TecnoVision S.p.A** (TecnoVision) yrkar att upphandlingen ska göras om.

Focus Neon AB, **Focus Leasing AB** och **Per Rylander Bygg** (Focus Neon, Focus Leasing och P R Bygg) samt **Impact Europe AB** (Impact) yrkar i första hand att upphandlingen ska rättas på så sätt att det genomförs en ny utvärdering av anbuden, varvid bolagens anbud ska utvärderas och Idrottsförvaltningen ska anta anbudet med lägst pris. I andra hand yrkar bolagen att upphandlingen ska göras om.

Idrottsförvaltningen i Stockholms stad bestrider bifall till yrkandena.

GRUNDER

Scandinavian Screen Solutions AB anför till stöd för sin talan bl.a. följande.

Fel upphandlingsform

Då video/resultattavlan som upphandlingen handlar om utgör 75–85 procent av kostnaden i anbudspriserna från de olika anbudsgivarna, överstiger detta de 50 procent som är grundkravet för att det ska vara en upphandling av en vara/produkt och inte en upphandling av totalentreprenad. Fel upphandlingstyp har därmed använts och upphandlingen ska göras om. Valet av upphandlingsform får anses vara ett försök till att försvåra för andra anbudsgivare att uppmärksamma upphandlingen då inte rätt CVP-koder har använts. Upphandlingen missas därför av många bolag som bevakar offentliga upphandlingar av LED/storbildsskärmar.

Oproportionerliga skall-krav

Upphandlingen är styrd mot det vinnande bolaget. Många anser sig inte ens kunna leva upp till idrottsförvaltningens högt ställda krav och har därför avstått från att lämna anbud. Punkterna 12, 16, 17, 18, 19, 27 samt punkterna 43 – 48 i KFU 1 beträffande krav på den offererade resultattavlan får anses vara oproportionerliga. Till exempel är kravet på $>150^\circ$ horisontell och $>60^\circ$ vertikal betraktningvinkel (punkt 12) fel och bör ändras till 120° horisontell och 60° vertikal, vilket är de värde som de flesta och största aktörerna på marknaden specificerar. Det är vidare orealistiskt att kräva 6 500 NITs på en skärm som inte kommer att driftsättas med mer än ca 2 500 – 3 500 NITs i verkligheten (punkt 15, 16 och 18). Kravet enligt punkt 18 borde vara minimum 5 000 NIT. Vidare är det fel att kräva 14 bits (punkt 17). Ingen i branschen kan leverera eller garantera en homogen ljusstyrka med en skillnad på högst 3 procent över den aktiva ytan (punkt 19). De största aktörerna på marknaden kan garantera $\pm 2,5$ procent, vilket innebär maximalt 5 procent skillnad. Kravet på en uppdateringsfrekvens om 2 000 Hz (punkt 27) är onödigt. Det är inte heller rimligt att begära att anbudsgivaren ska kunna tillhandahålla en tillfällig skärm på minimum 40 kvadratmeter (punkterna 43-47). Detta är en tjänst som kommunen mycket väl kan köpa in på sidan av upphandlingen utan att det ska påverka upphandlingen av en storbildsskärm för

fast montage, vilket skulle öppna upp för fler i branschen att delta. Utformningen av KFU 1 -- bilaga 1B Styrssystem/Mjukvara kan endast anses ha som uppgift att försvåra upphandlingen.

TecnoVision anför till stöd för sin talan bl.a. följande.

Fel upphandlingsform

Förfarandet med förenklad upphandling strider mot 1 kap. 2 § LOU som tydligt säger att det bara kan vara ett förenklat förfarande om värdet understiger tröskelvärdena. Det totala värdet av denna upphandling ligger väsentligt över gällande tröskelvärde (1 911 155 kr). Eftersom tilldelningsbeslutet är ytterst summariskt kan man endast utläsa anbudspriserna. Högs- ta/lägsta pris är 13 400 000 kr/5 061 590 kr. Snittet ligger på 6 927 372 kr. Punkt AFB.12 i förfrågningsunderlaget säger att entreprenadformen ska vara en totalentreprenad, vilket är felaktigt. Varken bildskärmens vikt och storlek eller omfattningen och komplexiteten av tilläggsarbetena har någon relevans för bedömningen av om det är en byggentreprenad eller inte. Det finns i 2 kap. 21 § LOU endast två bedömningar (förutom tjänstekontrakt) som är avgörande för om det är ett varukontrakt eller en byggentreprenad. Den ena är att ett kontrakt ska behandlas som ett varukontrakt även om det omfattar monterings- och installationsarbeten avseende varorna, om värdet av arbetena är mindre än värdet av varorna. Den andra bedömningen är om upphandlingen omfattas av avdelning F i bilaga 1 till LOU. För att detta ska kunna åberopas krävs att man hittar en benämning till huvudgrupp 45 som passar till upphandlingen. Det finns ingen huvudgrupp, grupp, undergrupp eller benämning som passar in på denna upphandling. Det kan därför bara vara fråga om ett varukontrakt och villkoren i 2 kap. 21 § LOU ska gälla. Det handlar helt enkelt om ett inköp av en vara, en video/resultattavla, som ska ersätta en äldre dito. I samband med utbytet ska en del kompletterande arbeten utföras, som alla är direkt knutna till den nya skylten. Det handlar om lite ventilation, smides- och elarbete. Enligt 2 kap. 21 §

LOU ska ett kontrakt behandlas som ett varukontrakt även om det omfattar monterings- och installationsarbeten avseende varorna, om värdet av arbetena är mindre än värdet av varorna. I bolagets anbud utgör ca 15 procent av värdet ovan nämnda kompletteringsarbeten samt själva installationskostnaden. Det är rimligt att anta att kostnaderna för ventilation, smide, el och installationsarbete inte för någon anbudsgivare överstiger de 50 procent av anbudspriser som krävs för att 2 kap. 21 § LOU inte ska gälla. Rätt förfarande hade varit ett varukontrakt med öppen upphandling. Då kan inte upphandlingen kopplas till ABT 06, som bara gäller för totalentreprenader inom byggnads-, anläggnings- och installationsarbeten.

Ändringar i AF och rambeskrivningar samt tilldelningsbeslut

När det gäller ”Rambeskrivning eltekniska anläggningar” finns det tolv dokumenterade ändringar, åtta i KFU1 och fyra i KFU2. Av dessa tolv är sex stycken tillägg av typen förtydligande/komplettering, två är otillåtna tillägg, två är otillåtna strykningar och två är otillåtna ändringar, varav den ena gör en stor skillnad för en anbudsgivare. I KFU2 har det, endast fyra dagar före anbudstidens utgång, i AF-delen tillkommit en helt ny punkt, AFB 31 punkt 9. Inte heller har en enda frågeställning från anbudsgivare besvarats i enlighet med förfrågningsunderlaget AFB.23. Detta visar att Idrottsförvaltningen har brutit mot den transparens och öppenhet som LOU kräver. I tilldelningsbeslutet står att sex av åtta anbudsgivare ”Uppfyller ej krav enligt förfrågningsunderlaget”. Det räcker inte som förklaring för att anbudsgivare ska kunna bedöma om de blivit förkastade på rätt grunder eller inte.

Oproportionerliga skall-krav

Denna upphandling, liksom den förra, är riktad mot Masteknik. En uppenbar skrivning är att det i anbudet ska ingå en tillfällig, minst 40 kvadratmeter stor videodisplay, som vid fyra tillfällen ska placeras framför befintlig skylt. Dessutom ska en operatör vara med hela tiden för drift och

editering. Detta krav är det ytterst få som kan uppfylla. Att koppla inköp av en video/resultattavla som ska fungera i minst 15 år framåt med hyra av en tillfällig skylt strider mot proportionalitetsprincipen, som bl.a. säger att de krav och åtgärder som ställs inte får gå utöver vad som är nödvändigt för den aktuella upphandlingen.

Värderingsgrunderna strider mot likabehandlingsprincipen

De fyra stegen i värderingsgrunderna enligt AFB.52 är utformade på ett sådant sätt att LOU:s likabehandlingsprincip sätts ur spel. Redan i steg 1 försvinner alla anbudsgivare som enligt förvaltningen inte uppfyller samtliga ställda krav i förfrågningsunderlaget. Det är omöjligt för anbudsgivarna att veta på vilka grunder deras anbud har förkastats och om det vinnande anbudet verkligen uppfyller samtliga skall-krav. Alla krav som ställs måste vara möjliga att kontrollera, vilket omöjliggörs i denna utvärderingsmodell.

Bolagets anbud har förkastats på felaktiga grunder

Bolagets anbud har förkastats då bolaget kopplat en kostnad till garantin, i strid med ABT 06. På två ställen i anbudet står att bolaget lämnar fem års garanti, vilket innebär fria reservdelar under garantitiden. Till garantin kan man sedan köpa ett serviceavtal där man "köper sig fri" från allt eget arbete med att byta ut delarna. Det skulle vara orimligt om ett företag som t.ex. TechoVISION S.p.A Milano, med mer än 1 200 videodisplayer installerade i 78 länder på fem kontinenter, skulle byta ut reservdelar på olika platser i världen utan kostnad. Samtliga kunder får dessutom en detaljerad utbildning i hur man servar skyltarna. I denna upphandling ska även beställarens personal kunna göra arbetet, samt vara utbildad av entreprenören. Detta krav uppfylls av bolaget. För att byta ut delarna har bolaget erbjudit två olika serviceavtal, ett med fast pris och ett med löpande timkostnad. Bolagets anbud har därmed blivit förkastat på felaktiga grunder.

Ej uppfyllda skall-krav i de två redovisade anbuden

Masstekniks anbud saknar uppgift om hur många dioder det finns per kvadratmeter. I IC-Controls anbud är åtminstone kravet på uppdateringsfrekvensens minst 2 000 Hz inte uppfyllt.

Focus Neon AB, Focus Leasing AB och Per Rylander Bygg anför till stöd för sin talan bl.a. följande.

Uppfyllande av skall-krav

Under AFB.31 punkten 8 ställs krav på att leverantörerna ska redovisa minst en likvärdig installation som anbudsgivaren har utfört under de senaste tre åren. Installationen ska till omfattning, placering och storlek överensstämma med förfrågningsunderlaget. Av bolagens anbud framgår att bolagen har två referenser med samma typ av videotavla, utförda inom de senaste två åren. Den ena avser en tavla i formatet 6400 x 2400 mm installerad utomhus i centrala Göteborg. Tavlan är identisk med den tavla bolagen offererat till Stockholms Stadion, levererad och installerad av Focus Neon och tillverkad av Shanghai Sansi. Den andra referensen är en arena i Shenyang i norra Kina. Sökandena åberopar samtliga Shanghai Sansis kapacitet och har till sina respektive anbud bifogat avsiktsförklaringar från Shanghai Sansi. Referenstavlorna och åberopandet av Shanghai Sansis kapacitet utgör fullgoda referenser och uppfyller förfrågningsunderlagets krav. Genom att förkasta bolagens anbud har Idrottsförvaltningen brutit mot principen om likabehandling enligt LOU.

Utvärderingsmodell

Idrottsförvaltningen har vidare inte redovisat huruvida man utfört steg 2 och steg 3 i sin utvärdering, eller resultatet härav. Det är därför oklart om Massteknik Sweden AB uppfyllt alla skall-krav. Den största delen av de offererade priserna avser själva video-/resultattavlan och byggnationsarbetena utgör en mindre del av åtagandet. Av rubriken till förfrågningsunderlaget

framgår också att upphandlingen avser ”installation av video-/resultattavla”. Idrottsförvaltningen tycks nu göra gällande att det främst är fråga om en byggnation och att det är detta som är av vikt vid utvärderingen. I handlingen rambeskrivning av eltekniska anläggningar ställs ett mycket stort antal tekniska krav och egenskaper som den offererade video-/resultattavlan ska ha. Däremot sägs inget om de byggtekniska egenskaperna i denna handling. Eftersom den eltekniska beskrivningen har legat till grund för kontroll av skall-krav torde det vara dessa krav som Idrottsförvaltningen är intresserad av att bedöma ur både teknisk och referenssynpunkt. Av förfrågningsunderlaget har det inte gått att utläsa att det varit ett krav att anbudsgivaren (eller i detta fall det företag vars tekniska och yrkesmässiga kapacitet åberopas) själv måste ha utfört själva byggnationen för att referensen ska beaktas. Idrottsförvaltningen har genom att i efterhand uppställa detta som ett krav brutit mot principerna om likabehandling och transparens.

Impact Europe AB anför till stöd för sin talan bl.a. följande.

Uppfyllande av skall-krav

Bolagets anbud uppfyller samtliga skall-krav och Impact är den enda anbudsgivaren som uppfyller samtliga skall-krav till lägsta pris. Den upphandlande myndigheten har uppgett att bolagets anbud inte uppfyller kravet om fem års garantitid från godkänd slutbesiktning. Av anbudet framgår uttryckligen att skall-kravet avseende garantitid är uppfyllt. Det har således inte funnits några skäl för Stockholms stad att inte utvärdera anbudet. Den upphandlande myndigheten har härigenom brutit mot de grundläggande principerna om likabehandling och icke-diskriminering i LOU. Om det framstått som oklart för Idrottsförvaltningen huruvida Impact ger fem års garantitid från godkänd slutbesiktning har det ålegat förvaltningen att inhämta ett förtydligande. Även om det inte finns någon obligatorisk skyldighet enligt LOU att inhämta förtydligande, följer det av krav på affärs-

mässighet och öppenhet att en reell och noggrann bedömning görs av varje anbud.

Otydligt förfrågningsunderlag

Förfrågningsunderlaget står vidare i direkt strid mot LOU. I ”Rambeskrivning Elanläggning” till KFU2 ange krav på program-/mjukvara. Det är möjligt att beskriva vad som krävs av ett operativsystem samt ange fonter utan att hänvisa till ett visst varumärke. Upphandlingen strider i denna del mot ett av de grundläggande syftena med LOU, nämligen stimulans av fri konkurrens.

Stockholms stad anför i de olika målen sammanfattningsvis bl.a. följande.

Fel upphandlingsform

Upphandlingen avser byggnation och installation av en video/resultattavla med bakomliggande byggkonstruktion och bärverk, inklusive programvara. Tavlan ska med hjälp av programvaran dels kunna visa rörliga bilder från pågående aktiviteter av olika slag på arenan, dels kunna visa reklam, animationer och tävlingsresultat. Av handlingarna ”Rambeskrivning elteknik”, ”Rambeskrivning Luftbehandling” och ”Rambeskrivning Bygg” jämte bilagor (FU, KFU1 och KFU2) framgår den tekniska och byggmässiga omfattning och komplexitet som arbetet innebär. Den ca fem ton tunga och ca 72 kvadratmeter stora bildskärmen ska fästas upp i befintlig byggnadsstomme med hjälp av ett bärverk i stål. Arbetet omfattar infästning, byggande av nya våningsplan och en ny dörr till trapphus bakom tavlan samt omfattande ventilations-, el- och teleinstallationer med tillhörande byggåtgärder. Det är fråga om en byggtreprenad under tröskelvärdena och ett förenklat förfarande har därför tillämpats. Vid överprövningen av stadens förra upphandling av nu aktuell byggnation och installation (mål nr 23726-08) gjorde länsrätten i dom den 22 december 2008 bedömningen att den typ av arbeten som upphandlingen avser omfattas av avdelning F i bilaga 1

till LOU och att entreprenaden därmed är att bedöma som en byggentreprenad. Med hänvisning till vad som anförts ovan bestrids att ABT 06 inte skulle kunna användas för upphandlingen. För det fall det skulle anses att staden brutit mot någon bestämmelse i LOU har det inte medfört att bolagen lidit eller riskerar att lida skada i anledning därav.

Oproportionerliga skall-krav

Det har inte ställts oproportionerliga krav i upphandlingen. Staden har endast beaktat de behov staden har av en väl fungerande video- och resultatavla med hänsyn till de krav som ställs på en tavla som ska användas i stora, ofta internationella, tävlings- och andra sammanhang. Förfrågningsunderlaget uppfyller lagens krav på förutsebarhet och transparens. Anbudet har utvärderats i enlighet med angivna förutsättningar och anbud och anbudsgivare har behandlat lika utan ovidkommande hänsyn. Frågor som ställts under upphandlingen har besvarats genom två kompletterande förfrågningsunderlag som skickades till samtliga företag som beställt förfrågningsunderlag, KFU1 som skickades den 3 april 2009 och KFU2 som skickades den 16 april 2009. Staden har inte styrt upphandlingen genom att rikta förfrågningsunderlaget till en speciell leverantör. Staden har varit tydlig med att redovisa vilken prestanda som resultatavlan och programvaran ska uppfylla. Vad avser KFU1 – Bilaga 1A uppges att samtliga skall-krav som har ställts har varit nödvändiga för att uppnå syftet med upphandlingen. I vart fall sex av åtta anbudsgivare uppfyllde de tekniska skall-kraven. I Administrativa föreskrifter lämnas i p AFA.21 en översiktlig information om föremålet för upphandlingen. Det anges bl.a. att det ingår i uppdraget att vid fyra tillfällen tillhandahålla en tillfällig video-/resultatavla. Det är ett rimligt krav att anbudsgivare ska kunna tillhandahålla en tillfällig resultatavla i samband med installationen av den permanenta resultatavlan då detta leder till såväl samverkans- som ekonomiska fördelar. Vad gäller KFU1 – Bilaga 1B Styrsystem/mjukvara har på ett tydligt sätt redovisats vilka krav som ställs på mjukvaran och dessa har specificerats i enlighet

med bilagan. De i förfrågningsunderlaget ställda kraven har ett naturligt samband med upphandlingen och har varit lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet med upphandlingen. Förfrågningsunderlaget strider därför inte mot proportionalitetsprincipen.

Ändringar i AF och rambeskrivningar samt tilldelningsbeslut

Staden har till samtliga företag som beställt förfrågningsunderlaget skickat två kompletterande förfrågningsunderlag; KFU1 som skickades den 3 april 2009 och KFU2 som skickades den 16 april 2009. Kompletteringarna omfattar ett smärre antal justeringar/förtydliganden av AF-delen och "Rambeskrivning eltekniska anläggningar" som är föranledda av frågor som ställts under anbudstiden. Att förfrågningsunderlag förtydligas sker regelmässigt och strider inte mot LOU. Inte heller de justeringar av AF-delen som sökanden åberopar strider mot LOU. Justeringarna har inte heller medfört att sökanden lidit eller kan komma att lida skada. Föreskriften att frågor ska ställas viss tid före anbudstidens utgång är förenlig med LOU. Det ligger i sakens natur att svaren på ställda frågor lämnas några dagar senare. Under rättelse om tilldelningsbeslut behöver inte innehålla de uppgifter som sökanden anger. Sådana upplysningar behöver enligt 9 kap. 10 § LOU bara lämnas på begäran av en leverantör.

Värderingsgrunderna strider mot likabehandlingsprincipen

Staden har i upphandlingen tillämpat en vedertagen modell för prövning av anbud. Stegen i modellen är inte utformade på ett sätt som sätter likabehandlingsprincipen ur spel. Prövningen av anbuden har skett utifrån i upphandlingen ställda krav. Steg 1 omfattade bl.a. en kontroll av att de tekniska kraven var uppfyllda. I vart fall sex av åtta anbudsgivare uppfyllde de tekniska kraven. Två företag gick vidare till steg 2; Mässteknik och IC-Control. Mässtekniks mjukvara testades och testerna protokollfördes. Några tester av IC-Controls mjukvara genomfördes inte eftersom det är den mjukvara som används på Stadion idag. Testerna i steg 3 utfördes endast för

Mästeknik. I och med att Mästeknik klarade testerna utfördes inte några för IC-Control. Skälet härför var att företaget på grund av det höga anbudspriset ändå inte kunde komma i fråga.

Förkastande av TecnoVisions och Impacts anbud

Upphandlingen är en totalentreprenad för vilken enligt förfrågningsunderlaget (AFB.22 p 7) ABT 06 ska gälla. En garanti i ABT 06:s bemärkelse innebär en skyldighet att avhjälpa de fel som framträder under garantitiden. Ett garantiåtagande som TecnoVisions, som utesluter arbete för avhjälpande, strider mot ABT 06 och sökandens anbud har på den grunden förkastats. Garantitidens startpunkt enligt ABT 06 är tiden för godkänd slutbesiktning. Garantivillkoret i Impacts anbud avviker från ABT 06 och anbudet har på den grunden förkastats. Att leveransdag och dag för godkänd slutbesiktning skulle sammanfalla enligt företagets villkor framgår inte av anbudet. De villkoren saknar för övrigt betydelse, eftersom det är ABT 06:s villkor och definitioner som ska gälla för uppdraget.

Referenser (Focus Neon, Focus Leasing och P R Bygg)

Bolagens anbud är inte identiska när det gäller att visa att skall-kravet på en likvärdig installation är uppfyllt. Upphandlingen avser konstruktion och uppförande av en mycket stor och tung tavla med avancerad teknik. Det är därför av största vikt att den anbudsgivare som erhåller uppdraget kan visa erfarenhet av att ha utfört en likartad installation. Eftersom tavlan i fråga är så stor som 72 kvadratmeter har staden krävt att referensuppdraget ska avse en tavla större än 40 kvadratmeter. Av avsiktsförklaringen och av det förtydligande som gjordes i e-postmeddelande den 20 maj 2009 framgår att Shanghai Sansi levererat och övervakat installationen av referenstavlan. Däremot framgår inte att Shanghai Sansi utfört installationen, vilket staden ställt som krav. Shanghai Sansi har således inte uppfyllt kravet på att ha utfört en likartad installation och därigenom har inte heller bolagen uppfyllt kravet i detta hänseende. Beträffande den av Focus Neon åberopade

referenstavlan är den bara 15 kvadratmeter och uppfyller därför inte stadens krav. Staden har rätteligen förkastat bolagens anbud.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser

Av 16 kap. 2 § LOU framgår bl.a. att om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts.

Enligt 1 kap. 9 § LOU ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

I 1 kap. 2 § LOU anges bl.a. att i fråga om offentlig upphandling som avser andra kontrakt än s.k. B-tjänster, och vars värde understiger de tröskelvärden som anges i lagen, tillämpas endast 15 och 16 kap. LOU.

Enligt 2 kap. 3 § LOU avses med byggtreprenadkontrakt ett kontrakt som

1. avser utförande eller både projektering och utförande av arbete som är hänförligt till en verksamhet som anges i bilaga 1, eller
2. medför att ett byggnadsverk realiserar, oavsett hur kontraktet utformas, enligt krav som ställs upp av den upphandlade myndigheten.

Med byggnadsverk avses det samlade resultatet av bygg- och anläggningsarbeten, om resultatet självständigt kan fullgöra en teknisk eller ekonomisk funktion.

Enligt 2 kap. 21 § LOU avses med varukontrakt ett kontrakt som gäller köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor under förutsättning att kontraktet inte ska anses utgöra ett byggtreprenadkontrakt enligt 3 § eller ett tjänstekontrakt enligt 18 § andra stycket.

Ett kontrakt ska behandlas som ett varukontrakt även om det omfattar monterings- eller installationsarbeten avseende varorna, om värdet av arbetena är mindre än varorna.

Bestämmelser om tröskelvärden finns i 3 kap. 1 § LOU och i tillkännagivande (2008:32) om tröskelvärden vid offentlig upphandling. Av dessa bestämmelser framgår bl.a. att tröskelvärdet för varor som upphandlas av en annan myndighet än en central statlig myndighet är 1 911 155 kr (206 000

euro). Tröskelvärdet för byggentreprenad i liknande fall är 47 778 869 kr (5 150 000 euro).

Länsrätten gör följande bedömning.

De grundläggande principer som ska efterlevas vid all offentlig upphandling är principerna om icke-diskriminering, likabehandling, transparens (öppenhet och förutsebarhet), proportionalitet och ömsesidigt erkännande. Prövningen i länsrätten utgör en kontroll av om det på grundval av vad sökanden har framfört i målet finns anledning att vidta sådana åtgärder som anges i 16 kap. 2 § LOU. Grund för att ingripa mot upphandlingen kan bl.a. föreligga om det visas att den upphandlande enheten åsidosatt de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU.

Val av upphandlingsform

Stockholm stad har genomfört den aktuella upphandlingen med tillämpning av ett förenklat upphandlingsförfarande. Enligt Stadens inbjudan till anbudsgivning gällande den aktuella upphandlingen omfattar upphandlingen installation av video-/resultattavla. I den översiktliga information om objektet som ges i de administrativa föreskrifterna (AF) AFA.21 specificeras att upphandlingsobjektet avser demontering av befintlig tavla, demontering/modifiering av befintligt bärverk samt montage av nytt bärverk, installation av ny video-/resultattavla inklusive mjukvara till fullt färdig tavla för olika ändamål. Vidare ska entreprenören tillhandahålla en tillfällig video-/resultattavla av viss storlek vid vissa givna tillfällen. Vid dessa tillfällen ska även operatör för drift och editering ingå. I AFB.31 anges att följande uppgifter ska lämnas i anbudet: 1. Ifyllt anbudsformulär inklusive bilagor 1A, 1B och 1 C, 2. Verifiering att samtliga skall-krav enligt rambeskrivning, eltekniska anläggningar är uppfyllda, 3. Datablad/teknisk specifikation från tillverkare för offererad video-/resultattavla på oroginalspråk och svenska eller engelska, 4. Datablad/teknisk specifikation för övrig utrustning

på svenska eller engelska, 5. Specifikation på styrsystem/programvara och dess funktioner på svenska eller engelska, 6. Kopia av gällande F-skattebevis, 7. Ifylld blankett SKV 4820 samt 8. Redovisning över minst två likartade installationer som anbudsgivaren har utfört under de tre senaste åren.

Bestämmelsen i 2 kap. 21 § andra stycket LOU avser att implementera artikel 1.2 c) i EG-direktivet 2004/18/EG om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggtjänster, varor och tjänster. I denna artikel stadgas att ett offentligt kontrakt som avser leverans av varor och som dessutom som ett underordnat inslag omfattar monterings- och installationsarbeten ska betraktas som ett offentligt varukontrakt. Enligt 2 kap. 21 § andra stycket LOU ska ett blandat kontrakt, som både omfattar varor och monterings- och installationsarbeten, behandlas som ett varukontrakt, om de sistnämnda arbetena har ett lägre värde än varudelen. Enligt 2 kap. 21 § första stycket måste det emellertid först uteslutas att det inte är fråga om ett byggtjänstkontrakt enligt 2 kap. 3 § LOU. Med byggtjänstkontrakt avses ett kontrakt som avser utförande eller både projektering och utförande av ett arbete som avser sådan verksamhet som anges i bilaga 1 till LOU. När varor och byggtjänster upphandlas samtidigt gäller vad som i upphandlingen ska betraktas som *det överordnade inslaget*, det vill säga vad som är huvudföremålet för upphandlingen eller upphandlingens primära syfte, oavsett värdet på respektive delar (jfr Falk, Jan-Erik, Lag om offentlig upphandling - en kommentar, s. 128 och Arrowsmith, Sue, The Laws of Public and Utilities Procurement, s.337 f.). När man fastställer vad som är huvudföremålet för upphandlingen torde emellertid värdet av respektive delar vara till viss ledning för bedömningen, dock bara som ett kriterium av flera som ska beaktas.

Vid en granskning av de administrativa föreskrifterna, förfrågningsunderlaget för de olika delarna och övriga handlingar i målet, finner länsrätten

att huvudföremålet för upphandlingen och således det primära syftet med denna får anses vara att få en ny video-/resultattavla installerad vid Stockholms Stadion. Av handlingarna i målet framgår också att största vikt läggs vid själva video-/resultattavlans tekniska kapacitet. Att få tavlan på plats förutsätter dock vissa byggtjänster i form av bl.a. infästning, byggande av våningsplan samt ventilations- el- och teleinstallationer. Dessa arbeten får dock enligt länsrättens mening anses som underordnade till själva varan, video-/resultattavlan. Visserligen gjorde länsrätten i mål nr 23726-08 bedömningen att fråga var om en byggentreprenad med hänvisning till att den typ av arbeten som upphandlingen avser omfattas av avdelning F i bilaga 1 till LOU. Länsrätten gör i detta mål en annan bedömning mot bakgrund av den numera förebragta utredningen och finner att upphandlingen inte kan anses ingå i någon grupp i avdelning F. Länsrätten konstaterar också att i mål 23726-08 fanns heller ingen närmare utredning om värdet av upphandlingens respektive delar. Av handlingarna i det nu aktuella målet samt av vad respektive sökande anfört framgår att högsta anbudspris är 13 400 000 kr och lägsta anbudspris är 5 061 590 kr och att det genomsnittliga priset ligger på 6 927 372 kr. Det vinnande anbudets erbjudna pris var 6 997 000 kr. Screen Solutions har vidare anfört att kostnaden för själva video-/resultattavlan utgör 75-85 procent av kostnaden i anbudspriserna från de olika anbudsgivarna. Denna uppgift har inte ifrågasatts av Idrottsförvaltningen, varför dessa uppgifter får tas för goda.

Länsrättens slutsats är alltså att eftersom kontraktet inte avser en byggentreprenad och då värdet av monterings- och installationsarbetena vida understiger värdet av varan ska kontraktet i enlighet med 2 kap. 21 § andra stycket LOU ska behandlas som ett varukontrakt. Länsrätten finner vidare att det framgår av handlingarna i målen att kontraktets värde inte understiger gällande tröskelvärde avseende varukontrakt som är 1 911 155 kr (206 000 euro), varför förenklat upphandlingsförfarande inte heller på denna grund har kunnat tillämpas.

TecnoVision har invänt att det faktum att Idrottsförvaltningen använt sig av fel upphandlingsförfarande, byggentreprenad istället för varukontrakt, har inneburit att standardavtalet ABT 06, som är ett standardavtal för just byggentreprenad, felaktigt har använts som en del av förfrågningsunderlaget. Bolagets anbud har inte tagits upp till utvärdering, eftersom det inte uppfyllde garantibestämmelserna enligt ABT 06. Vidare har Impacts anbud förkastats då de inte uppfyllt villkor enligt ABT 06. Länsrätten konstaterar mot den nu angivna bakgrunden att bolagen har lidit skada eller i vart fall kan komma att lida skada av att fel upphandlingsförfarande tillämpats. Då felaktigheten har påverkat det konkurrensuppsökande skedet av upphandlingen finner länsrätten att ansökningarna ska bifallas på så sätt att upphandlingen ska göras om. Länsrättens interimistiska beslut ska därmed upphöra att gälla.

Då tröskelvärdet har överskridits och detta i sig innebär en sådan allvarlig brist att upphandlingen ska göras om, finns inte anledning för länsrätten att närmare gå in på de eventuella brister som förfrågningsunderlaget i sig innehåller i fråga om likabehandling och förutsebarhet eller närmare pröva de övriga invändningar som bolagen har anfört.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1A)

Annika Sandström

chefsrådman

Föredragande har varit länsrättsfiskalen Anna Fridh Welin.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande skall skriva till Regeringsrätten. Skrivelsen ställs alltså till Regeringsrätten *men skall skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet skall ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande skall kunna tas upp i Regeringsrätten fordras att *prövningstillstånd* meddelas. Regeringsrätten lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas eller om det föreligger synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att grund för resning föreligger eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Regeringsrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande skall undertecknas av klaganden eller dennes ombud och inges i original samt innehålla;

1. den klagandes namn, personnummer/organisationsnummer, yrke, postadress och telefonnummer. Dessutom skall adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Regeringsrätten
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen härför
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.